

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА •

• NO.28 (3196) •

• ЧАЦВЕР, 5 ЖНІЎНЯ, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Па Дняпры — з Караткевічам
З нагоды 80-х угодкаў пісьменніка-земляка аршанцы зладзілі экспедыцыю на катамаранах **Стар. 2**

Артэфакты з далёкіх стагоддзяў
Больш за сто рэдкіх прадметаў займелі археолагі ў Полацку пад час летняй экспедыцыі **Стар. 3**

Каб не перасыхалі крыніцы
На Барысаўшчыне гасцяваў народны ансамбль беларускай песні з Сібіры **Стар. 4**

ТРАДЫЦЫ

Грае дуда ў Купалаўскім доме

Адсвяткаваць Купалле па абрадзе — ці магчыма такое ў горадзе? У Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы засведчылі: наладзіць аўтэнтчнае свята з пляценнем вянок, старадаўнімі танцамі, пошукамі папараць-кветкі можна і ў цэнтры сталіцы.

Святлана Саўко

Сярод запрошаных “да Купалы на Купалле” фальклорных калектываў быў і гурт “Ліцьвіны”. Яго мастацкі кіраўнік, Уладзімір Бярбераў, прыгожа грае на дудзе. Яе, дарэчы, часам блытаюць з валынкай: той жа скураны мех, які трэба надзімаць сілай лёгкіх. Праўда, у адрозненне ад “шатландкі”, у беларускай дуды голас даюць толькі дзве трубки. “Але гэта не перашкаджае ёй “спяваць” у рознай танальнасці,” — тлумачыць Уладзімір, тым часам перастаўляючы насадкі. Дзякуючы ім і змяняецца вакальны дыяпазон інструмента.

Зрэшты, дуда — хоць і вельмі ўдалая, але ўсё ж такі рэканструкцыя. А вось чым “Ліцьві-

Купалле — свята прыгожае, старажытнае, таямнічае...

ны” ганарацца асабліва, дык гэта палескай дудкай. Сціплай на выгляд, затое сапраўднай — мабыць, з прабабулінага кувэрка.

— Добра, што мы і сёння аддаём даніну павагі традыцыям, — лічыць Уладзімір Бярбераў. — Бо што азначала Купалле для нашых продкаў? Гэта была магічная ноч — кароткі перапынак у самы разгар сель-

скагаспадарчых работ і Пятроўскага поста, які лічыцца самым строгім пасля Вялікага! Кола для вогнішча абавязкова выбіралі старое, непатрэбнае. І гэта таксама невыпадкова — святкавала ж Купалле ў асноўным моладзь.

Цікава, што сімвал кола ў розных Купальскіх абрадах прысутнічае, паўтараецца на розныя лады. Гэта і караго-

ды, у якіх выконваюцца многія традыцыйныя для свята танцы. Некаторыя з іх госці музея маглі развучыць з дапамогай удзельнікаў фальклорных гуртоў. Сімвал кола прачытваецца таксама ў вянках, якія плялі дзяўчаты: для сябе з бярозы, зверабоя і палявых красак, для хлопцаў — з дуба альбо клёна. Купальскі вянок — правобраз заручальнага

пярсцёнка. Атрымаўшы ад каханай такі падарунак, малады чалавек мог расцэньваць яго як намёк...

Купалле ў Купалаўскім доме не магло абысціся без вершаў славутага паэта. Янка Купала нарадзіўся ў Купальскую пару, і нездарма ў яго творчасці так часта сустракаюцца матывы самага чароўнага беларускага свята.

Дамова ў дзеянні

Супрацоўнікі калужскага абласнога краязнаўчага музея і Калужскага абласнога мастацкага музея выказалі гатоўнасць стварыць электронныя копіі партрэтаў роду Нямцэвічаў, арыгіналы якіх захоўваюцца ў калекцыях гэтых музеяў

Творы былі вывезены з маёнтка Скокі (цяпер Брэсцкі раён) у 1915 годзе. У цяперашні час фізічны стан палотнаў дазваляе выканаць здымкі, аднак перадусім неабходна спачатку правесці адпаведную рэстаўрацыйную падрыхтоўку партрэтаў, што патрабуе некаторага часу.

Нагадаем, гэта пытанне было абмеркавана пад час візиту Міністра культуры Беларусі Паўла Латушкі ў Маскву ў кра-

савіку 2010 года, калі адкрываўся Год культуры Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі. Тады прайшлі двухбаковыя перамовы з Міністрам культуры Расіі Аляксандрам Аўдзеевым. Такім чынам, дасягнутая раней дамова адносна больш шырокага выкарыстання ў рабоце музеяў культурных каштоўнасцяў атрымала пацверджанне і развіццё.

Міністэрствы культуры Беларусі і Расіі выказваюць

упэўненасць, што паспяхова рэалізацыя гэтага праекта дазволіць краінам паслядоўна праводзіць курс на фарміраванне і ўмацаванне адзінай культурнай прасторы Саюзнай дзяржавы.

Дарэчы. Родавая сядзіба Нямцэвічаў у вёсцы Скокі, як сцвярджаюць гісторыкі, вядомая сваёй адметнай роляй у завяршэнні Першай сусветнай вайны. Менавіта ў Скоках 15 снежня 1917 года было падпі-

Родавая сядзіба Нямцэвічаў у Скоках завяршыўся ўдзел Расіі ў вайне. І адбылося гэта, паводле ўдакладненых гістарычных звестак, у Скоках, а не ў Белым палацы тагачаснай Брэст-Літоўскай крэпасці, як лічылі раней.

сана ваеннае перамер’е паміж Германіяй і яе саюзнікамі, з аднаго боку, і бальшавіцкай Расіяй — з другога. А 3 сакавіка 1918 года падпісаны знакамты Брэсцкі мір, тады фармальна і

ПАДЗЕЯ

Па Дняпры — з Караткевічам

З нагоды 80-х угодкаў пісьменніка-земляка аршанцы зладзілі экспедыцыю на катамаранах

На харугве — герб Оршы, атрыманы ў 1620 годзе

Іван Ждановіч

Славуты ўраджэнец Оршы помніцца і як улюбёны ў Беларусь, яе гісторыю пісьменнік, і як нястомны вандроўнік. Ён лічыў: каб мацней любіць Радзіму, трэба як мага лепш яе ведаць. “Я аб’ездзіў на Беларусі амаль усё. Ніяк засталося нават глухіх куткоў, дзе я не пабываў бы.” — прызнаецца Уладзімір Караткевіч у прадмове да нарыса “Зямля пад белымі крыламі”. Зрэшты, і сам гэты ўжо хрэстаматычны, прасякнуты шчырай любоўю да Бацькаўшчыны твор, адрасаваны моладзі, мае форму вандроўкі. І напрыканцы прадмовы аўтар кліча: “То пойдзем у наша падарожжа. У дарогу, сябры!”

Нядаўна і прыхільнікі творчасці У.Караткевіча з Оршы звярну-

ліся з такім клічам да землякоў. І вырашылі ў гонар яго 80-годдзя прайсці па Дняпры на катамаранах, з Оршы да Рагачова — больш за 200 кіламетраў. Пачатак экспедыцыі з Оршы зразумелы: там, паблізу Дняпра, пісьменнік нарадзіўся, там выспявала ягоная цяга да падарожжаў. “Першабытны вадзяны шлях” не раз станавіўся знакавым месцам у жыцці герояў Уладзіміра Сямёнавіча, скажам, у творах “Паром на бурнай рацэ”, “Ладдзя распачы” ды іншых. І сам пісьменнік не аднойчы вандраваў па вадзе. Дарэчы, якраз у ліпені 84-га ён з сябрамі выправіўся на пляцэ ў апошняе сваё падарожжа па Прыпяці. Але ўжо хвораму пісьменніку стала вельмі дрэнна, яго перавезлі ў Мінск, і 25 ліпеня Караткевіча не стала.

Удзельнікі патрыятычнай

экспедыцыі, арганізаванай пры ўдзеле супрацоўнікаў Аршанскага гарвыканкама, мясцовага Музейнага комплексу, іншых арганізацый і ўстаноў, адпраўляліся ў дарогу ад помніка У.Караткевічу. Пад час шасцідзённай вандроўкі ладзілі пленэры паэзіі, праводзілі творчыя сустрэчы. Зрабілі прыпынак у Ляўках: там, на беразе Дняпра, на былой дачы паэта, як вядома, працуе філіял Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Былі творчыя імпрэзы ў Магілёве і Быхаве — да слаўнай гісторыі гэтых гарадоў класік таксама не раз звяртаўся.

І Рагачоў не абышоў Караткевіч увагай. “Жыў сабе год чатырыста назад у беларускім горадзе Рагачове небагаты, але добрага роду дваранін па прозвішчы Гервасій Выліваха” — так пачы-

наецца яго знакамітая аповесць-прытчка “Ладдзя распачы”, у якой з гумарам і болей пісьменнік увасобіў не столькі рэальную, колькі міфалагічную гісторыю горада. Між іншым, сам Караткевіч пісаў пра Рагачоў, што “тут мой карань”, часта гасцяваў там у сваякоў і, кажучы, пісаў раман “Каласы пад сярпом тваім”. Цікавы момант: калі жыццям Гервасій Выліваха ўжо ў падземным царстве абыграў у шахматы саму Смерць, і яна вымушана была яго адпусціць разам з дзяўчынай-язычніцай Бязроўкай, то іх “вада выкінула на паверхню Святога возера, што непадалёк ад Рагачова”... Што ж, горад можна лічыць месцам містычным: паблізу яго Чалавек перамог Смерць — хай сабе і толькі ў літаратурным творы.

Землякі сустрэліся ў Вільнюсе

Пётр Арэшка

Беларусы Прыбалтыкі дбаюць пра адукацыю дзяцей на роднай мове

Кантактам паміж суполкамі няма спрыяе і поўнафарматная газета “Прамень”, якая выдаецца Саюзам беларусаў Латвіі. Вось і нядаўна старшыня Беларускага таварыства «Уздым» з латышкага Даўгаўпілса Барыс Іваноў, сябар рады гэтай жа суполкі паэт Станіслаў Валодзька і старшыня Беларускага таварыства «Крок» (Літва, Вісаянас) Алег Давідзюк наведлі Беларускае гімназію ў Вільнюсе. Мэта візіту — наладзіць і падтрымліваць адукацыйныя, культурныя сувязі паміж рознымі асяродкамі беларускай культуры. У гімназіі гасцей гасцінна сустракалі дырэктар гэтай установы Галіна Сівалава, настаўнікі Валянціна Кавальчук і Леакадзія Мілаш (яна, дарэчы, ураджэнка Астравеччыны), а таксама старшыня Саюза беларусаў Літвы Раман Вайніцкі.

На сустрэчы з дзецьмі гучалі беларускія вершы і песні. Гасцям паказалі класы, дзе займаюцца навучэнцы, музей гімназіі, які папаўняецца цікавымі экспанатамі.

Вядома ж, адукацыя беларускіх дзяцей за межамі Беларусі ў кожнай краіне мае свае адметнасці. Для таго, каб родная мова на поўную моц гучала ў нацыянальных суполках, варта ўсур’ез клапаціцца пра адукацыю, выхаванне па-беларуску. У прыватнасці, у Беларускай гімназіі ў Вільнюсе на гэты конт назапашаны вялікі вопыт. Дарэчы, Галіна Сівалава паведаміла гасцям, што гатова ім падзяліцца і нават мае намер выдаць сваю «Беларускую чытанку». У яе будуць абавязкова ўключаны і творы тых дзіцячых пісьменнікаў, якія жывуць за межамі Беларусі: у Літве, Латвіі, Польшчы, Расіі, Украіне і іншых краінах.

МАЙСТЭРСТВА

З такой лыжкай смачна ўсё!

Самы папулярны прадмет кухоннага начиння красаўся як твор мастацтва на свяце-конкурсе ў Беразіно

Лыжкары розных узростаў з’ехаліся ў Беразіно, каб падзівіць усіх сваімі талентамі ды старадаўнім, дзедавым рамяством. Калекцыі лыжак ручной работы, прывезеныя імі, адразу ж траплялі ў экспазіцыю выставы, арганізаванай на месцы конкурса.

Галоўным выпрабаваннем для ўмельцаў быў, вядома ж, выбар драўлянай лыжкі. І рабілі гэты раз’яры пад пільным наглядом кампетэнтнага журы. Дасведчаныя майстры, а таксама выхаванцы гурткоў і студый дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва тры гадзіны працавалі над немудрагелістым, але такім патрэбным у кожным доме прадметам. Вырабы з самага экалагічнага матэрыяла ацэньваліся па 10 намінацыях,

звярталася пры гэтым увага на ўсе грані і нюансы лыжкарскага майстэрства. Журы, у прыватнасці, адзначыла гарманічнае спалучэнне формы і размаляванага аздаблення лыжак, вылучыла лепшыя хатнія калекцыі. Не засталіся без увагі самая вялікая і самая маленькая лыжкі, і нават самы малады лыжкар. А пяць лыжак-пераможцаў у намінацыі «Прыгажуня выставы» на кухні ўжо і не трапяць — яны адразу прылічаны да твораў мастацтва і адправіліся ў Івянецкі музей традыцыйнай культуры.

Не абышлі бокам конкурс лыжкароў і музыкі-лыжачнікі, для якіх лыжкі — прафесійная музычная прылада. Прычым лепшыя выканаўцы мелодый і рытмаў на лыжках таксама атрымалі ўзнагароды журы.

Конкурс у Беразіно праводзіўся ўпершыню, ён сабраў 50 лыжкароў Міншчыны. Арганіза-

У лыжкароў — свае сакрэты

тары ўпэўнены: свята народных талентаў стане добрай традыцыяй, і ў наступным годзе ў Беразіно памкнучца ўмельцы з усёй Беларусі. А створаныя на конкурсе вырабы стануць першымі экспанатамі ў арыгінальным Музеі драўлянай лыжкі — яго плануюць адкрыць у Бярэзінскім раённым доме культуры.

З даліны Інда да берагоў Свіслачы

Іван Іваноў

Выстава, якая прайшла на кірмашы індыйскіх тавараў у Мінску, паспрыяе развіццю двухбаковага турызму

Шматлюдныя выставы-кірмашы адметных, арыгінальных тавараў з Індыі ладзяцца ў Мінску ў павільёне “БелЭспа”, што на самым беразе Свіслачы, не адзін год. І рэчы, многія з якіх зроблены індусамі ўручную, неўпрыкмет стымулююць культурны дыялог паміж народамі. Да таго ж годна прадстаўляюць і саму Індыю, і яе сучасны бізнэс. Ёсць нямаля аматараў усходняй экзотыкі, якія набываюць вырабы з бронзы, каменю, шоўку, іншыя прыгожыя рэчы для сябе і сябрам на падарункі. Сёлета ж Індыя не проста прапанавала тавары, але і запрасіла сяброў па ўражанні, прэзентуючы выставу «Нейма-

верная Індыя» («Incredible India»). Ладзілася яна, каб садзейнічаць развіццю двухбаковага турызму паміж Беларуссю і Індыяй. Што ж, даўно вядома: слаўтасці краіны — таксама свайго роду тавар.

Як паведамілі ў пасольстве Індыі, такая турэкспазіцыя пры падтрымцы офіса кампаніі “Індыя Турызм” з Франкфурта арганізавана ў Мінску ўпершыню. І рэгіянальны дырэктар кампаніі спецыяльна быў на прэзентацыі выставы, каб яшчэ больш расказаць пра турыстычныя магчымасці Індыі, а заадно вывучыць магчымасці для арганізацыі вандровак індусаў у Беларусь. Прадстаўнікі як індыйскага, так і беларускага турбізнэсу ўпэўнены: ёсць вялікія магчымасці для таго, каб павялічваць плыні турыстаў паміж краінамі, пашыраць стасункі між народамі, якія маюць моцныя дружальныя кантакты.

СПАДЧЫНА

Артэфакты з далёкіх стагоддзяў

Больш за сто рэдкіх прадметаў займелі археолагі ў Полацку пад час летняй экспедыцыі

Дар'я Кавалеўская

У адпаведнасці з комплекснай праграмай развіцця Полацка ў горадзе з 2008 года стала працуе археалагічная экспедыцыя па вывучэнні Полацкай зямлі, у якой прымаюць удзел супрацоўнікі Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Полацкага Нацыянальнага музея-запаведніка, Полацкага дзяржуніверсітэта. Нядаўна раскопкі былі прадоўжаны ў старадаўнім раёне за рэчкай Палатой — Запалоцкім пасадзе. Па словах загадчыка кафедры айчыннай і ўсеагульнай гісторыі Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдата гістарычных навук, дацэнта Дзяніса Дука, выяўлена нямала цікавых знаходак: 120 рэдкіх, або, як іх называюць археолагі, індывідуальных, і каля пяці тысяч фрагментаў.

Сярод адметных археолагаў назваў адзінага ў сваім родзе знойдзеныя на тэрыторыі Беларускай імператарскай архіепіскапаўскай каталіцкай епархіі фрагменты кафляў першай паловы XVI стагоддзя, выкананых у гатычным стылі. Як лі-

На раскопках у Полацку археолагам шанцуе

чаць навукоўцы, яны зроблены нямецкімі майстрамі для печы ў Бернардынскага кляштара, па-

будаванага на тэрыторыі пасады ў XV стагоддзі. Дарэчы, паводле некаторых звестках, менавіта

ў гэтым кляштары пачатковую адукацыю атрымліваў наш першадрукар Францыск Скарына.

Аднак найбольш знойдзеных артэфактаў дагуецца XI—XIII стагоддзямі. Археолагі выявілі, напрыклад, епіскапскую актавую пячатку, якой завяраліся пасланні, напісаныя ці ім самім, ці яго памочнікам. Знойдзены таксама накладкі на кнігі і мноства свінцовых пячатак, якімі купцы плавбіравалі свае тавары. Па меркаванні Дзяніса Дука, усё гэта пацвярджае здагадку аб тым, што гэтая частка горада ў XI-XIII стагоддзях была заселена гандлёвымі і рамеснымі людзьмі, даволі адукаванымі і заможнымі: пра тое сведчаць таксама знойдзеныя формы для адліўкі ювелірных вырабаў.

Вынікі цяперашняй археалагічнай экспедыцыі, як і папярэдніх, будуць абагульнены і выдадзены да 1150-годдзя Полацка — юбілей адзначаць ў 2012 годзе. А самі знаходкі папоўняць фонды музеяў.

МОЦ ДУХА

Глыбокія карані Зыгмунта Фялінскага

У Клецку ўганараваны святы, кананізаваны ў Ватыкане

Адам Мальдзіс

Каб дасягнуць святасці, кажучы хрысціяне, чалавеку трэба годна прайсці свой зямны шлях. У жыцці ж — нішто не выпадкова, і аказаліся цесна спалучанымі трагічнымі і светлымі лёсамі новага святаго каталіцкай царквы Зыгмунта Шчэнскага Фялінскага, а таксама яго маці Евы і яго сястры Паўліны.

Усё пачалося на другі дзень Каляд, 26 снежня 1793 года, калі ў фальварку Узнога (цяпер гэта тэрыторыя Клецкага раёна), у сям'і даўно аселях у Польшчы, Літве і Беларусі і заслужаных для краю немцаў Вендорфаў нарадзілася дзяўчынка, якой паводле календара далі імя Ева. Пасля смерці бацькі дзяцінства сіраты праходзіла ў дзядзькавым маёнтку Галынка (цяпер таксама Клецкі раён), асноўнай сядзібе Вендорфаў. Як відаць з “Успамінаў” Евы Фялінскай, апублікаваных у Вільні на польскай мове, а потым перакладзеных на англійскую, французскую і дацкую, хатняе выхаванне было строгім, але і справядлівым, усебаковым. Вучылася шляхчанка спачатку разам з сялянскімі дзецьмі, а потым у славутай Слуцкай гімназіі. Нейкі час працавала ў Клецку гувернанткай, выкладала музыку.

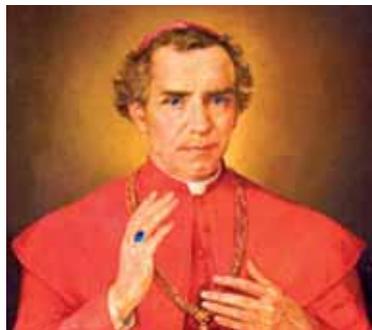
На пачатку 1820-х Ева Вендорф выйшла замуж за Герарда Фялінскага: ён паходзіў з віцебскіх мяшчан, але валодаў маёнткамі на Паўднёвым Палессі, пад Жытомірам. Туды і пераехалі маладыя. Герард працаваў у губернскай канцы, а Ева выхоўвала дзяцей у даволі аддаленай сядзібе. Паказвала сялянам прыклады добрага гаспадарання, дапамагала ім, чым і як магла. Кіруючыся перадавымі

поглядамі, заснавала “Жаночае гаварыства” — філію тайнага віленскага аб'яднання пад кіраўніцтвам Шымана Канарскага. За гэта патрыётку пасадзілі ў Кіеўскую цытадэль, а адтуль павезлі ў сібірскую ссылку — у Бярозаў Цюменскай губерні, заменены потым на Саратаў. Даведаўшыся пра гэта, старэйшая дачка Евы Фялінскай Паўліна адмаўлялася ад шлюбу з мінскім мастаком Адамам Шэмешам і гатова была паўтарыць подзвіг дзекабрыстак, але маці не дала на тое згоду.

Вярнуўшыся на радзіму, Фялінская надрукавала ўспаміны пра ссылку (1846), расказала ў іх пра жыццё і вызваленчую барацьбу мясцовых сібірскіх плямёнаў. А потым напісала аповесці “Герсылія” (1849), “Пан дэпутат” (1852), “Пляменніца і цётка” (1853), дзе каларытна і таленавіта паказала побыт і норавы беларускай шляхты і сялян. Вось такая матуля была ў будучага святаго... Пра складаны жыццёвы і творчы шлях Евы Фялінскай я даведаўся ў час камандзіровак у Вільнюс і Варшаву больш сарака гадоў таму, змясціў пра яе невялікі артыкул у кнізе “Падарожжа ў XIX стагоддзе” (1969). Неўзабаве ў поле майго зроку трапіў і варшаўскі арцыбіскуп Зыгмунт Шчэнсны Фялінскі (1822—1895), сасланы на 20 гадоў у Яраслаўль. Менавіта ён у канцы мінулага года кананізаваны Ватыканам пасля доўгіх працэдур як святы. Але гэтыя дзве асобы ў маёй свядомасці анік не звязаліся ў адно: ніколі б не падумаў, што гэта — маці і сын.

І вось нядаўна ў рэдакцыі “Голасу Радзімы” раздаўся званок з Клецка: “Прыязджайце да нас на міжнародны сімпозіум “Зыгмунт

Шчэнсны Фялінскі — святы лік на Беларусі”, — гаварыла касцельная актывістка Часлава Князева. — Наш новы патрон быў кананізаваны Ватыканам 11 кастрычніка мінулага года. Абгрунтаванне ж свята такое: з нагоды “прылічэння

Зыгмунт Фялінскі

Касцёл у імя Святой Тройцы

да ліку святых Вялікага мужа славянскіх народаў Беларусі, Польшчы, Украіны, Расіі”. Урачыстасць адбудзецца ў нашым парафіяльным касцёле ў імя Святой Тройцы, дзе была ахрышчана маці і выха-

вацелька святаго Ева Фялінская”.

Уся клецкая ўрачыстасць, варта сказаць, прайшла вельмі кранальна. Імшу вёў у суправаджэнні трох святароў біскуп Антоні Дзям'янка, апостальскі Адміністратар Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі. На сімпозіуме падрабязна гаварылася пра заслугі Фялінскіх і Вендорфаў для Клецкага краю. Асабліва ўсхвалявана выступіла госця з Варшавы, сястра заснаванай Фялінскім (у 1857 годзе ў Пецябургу) манаскай супольнасці “Сям'я Марыі” Габрыеля. Прадэманстравалішы і падарыўшы прысутным кнігі як самога арцыбіскупа (а сярод іх — “Успаміны”, аповесць пра старэйшую сястру “Паўліна”), так і варшаўскіх і пецябуржскіх даследчыкаў, яна коратка пераказала, што ў гэтых выданнях сказана.

Для мяне было навіной, што варшаўскі арцыбіскуп, які нарадзіўся 1 лістапада 1822 года, вучыўся ў парафіяльнай школе ў Нясвіжы. Пазней, будучы студэнтам філасофскага факультэта Маскоўскага ўніверсітэта, прыязджаў на канікулы ў Галынку, тры гады правёў у Парыжы, дзе наведваў лекцыі ў Сарбоне і славытым Каледж дэ Франс, быў высвечаны ў Пецябуржскай рымска-каталіцкай акадэміі і неўзабаве стаў яе прэфесарам. У сувязі з прызначэннем на вакантнае месца Варшаўскім арцыбіскупам у 1862 годзе імператар Аляксандр II прыняў кандыдата. Імператар спадзяваўся, што новы пастыр не дапусціць масавых патрыятычных хваляванняў вернікаў. У адказ Фялінскі папрасіў спыніць у Варшаве рэпрэсіі. Але паўстанне, хаця надзеі на яго перамогу былі мінімальныя (прыгоннае ж права адмянілі “зверху”),

ужо тлела, пачало разгарацца (і пазней, у 1863-м, выбухнула пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага і на Беларусі). Законы рэлігійнага і проста маральнага права трэба было выконваць... Фялінскі запратэставаў супраць павешання на сцяне Варшаўскай цытадэлі законніка-капуцына Агрыпіна Канарскага, падаў у адстаўку. Імператар разгневаўся, загадаў дэпартаваць Фялінскага ў Пецябургу — 14 чэрвеня 1863 года ён пакінуў Варшаву пад вайсковым канвоём, як палітычны вязень. І была ссылка ў Яраслаўль, на доўгія 20 гадоў. Потым — выгнанне ў Галіцыю. Там, у Львоўскай дыяцэзіі, у вёсцы Дзвінячка, пастыр, акружаны агульнай любоўю і пашанай, амаль да смерці працягваў сеяць дабро і мір паміж людзьмі розных нацыянальнасцяў. Памёр жа 17 верасня 1895 года ў Кракаве. Пры жыцці і пасля смерці арцыбіскупа параўноўвалі са светлай зоркай і хуткім метэорам, называлі апосталам добрай волі, ён праславіўся як прапаведнік і спавядальнік. І яшчэ менавіта цяжкую жыццёвую дарогу арцыбіскупа-выгнанніка Фялінскага называюць сведчаннем яго святасці, цудам любові: надзвычай моцы духам, мужны чалавек не паддаўся, не здрадзіў сабе і веры.

Гаспадаром усёй урачыстасці ў Клецку, у тым ліку паездкі ў Галынку, быў ксёндз-пробашч Эрвін. Немец па нацыянальнасці, ён добра асоіў беларускую мову, у Аўстрыі, Германіі і Італіі сабраў грошы на аднаўленне мясцовага касцёла ў імя Святой Тройцы. І тым самым працягнуў справу сваіх суайчыннікаў Вендорфаў, якія былі асветнікамі, удзельнікамі вызваленчага руху ў Беларусі.

СЯБРОЎСТВА

Каб не перасыхалі крыніцы

На Барысаўшчыне гасцяваў народны ансамбль беларускай песні з Сібіры

Анатоль Мазгоў

Артысты гурта “Чапурушкі” гожа прэзентуюць беларускае народнае мастацтва ў Сібіры, яны — з сяла Новаміхайлаўка Качанеўскага раёна Новасібірскай вобласці. Фальклорны ансамбль уваходзіць у Новасібірскі цэнтр беларускай культуры, які і дапамог нашым землякам наведваць гістарычную радзіму. Артысты ўдзельнічалі ў мерапрыемствах з нагоды Дня Незалежнасці Беларусі, далі канцэрты ў Барысаве, вёсках Будзенічы і Нова-Янчына. Спявалі і для наведвальнікаў мастацкай выставы ў галерэі «З’ява» Барысаўскай цэнтральнай бібліятэкі імя І.Каладзеева. Цікавай была творчая сустрэча сібіракоў з ансамблем народнай песні “Калінушка” з Мётчанскага Дома культуры на Барысаўшчыне.

Кіраўнікі «Чапурушак» Галіна і Аляксандр Бакуны расказалі, што іх ансамбль створаны ў 2002 годзе. Творчы старт атрымаўся ўдалым: ужо ў 2004-м яму прысвоена званне народнага. У калектыве 5 чалавек, гэта супрацоўнікі Дома культуры і ўдзельнікі самадзейнасці. Ансамбль працуе па праграме «Захаваем крыніцы дзедаўскіх традыцый», вядзе актыўную творчую дзейнасць, удзельнічае ў раённых, абласных і міжрэгіянальных конкурсах, фестывалях. Гадуець новаміхайлаўцы і змену: пад іх апекай расце дзіцячы вакальны ансамбль беларускай песні «Пацешкі».

— Чатыры стагоддзі мінула, як беларусы з захаду Русі прыехалі ў Сібір, прывезлі сваю культуру, мову, — распавяла Галіна

Артысты ансамбля “Чапурушкі” выступаюць у Барысаве

Бакун. — Цяпер у нашым сяле жывуць прадстаўнікі 13 нацыянальнасцяў, прычым з паўтары тысяч жыхароў 15 працэнтаў — беларусы. Мы прыехалі на гістарычную радзіму, каб не страціць з ёй сувязь, каб і надалей у Сібіры жыла беларуская культура, якую некалі продкі нашы туды завезлі.

Спрыяе гэтаму і Новасібірскі цэнтр беларускай культуры. Ён створаны ў верасні 2000 года паводле пастановы Кіраўніка адміністрацыі Новасібірскай вобласці “ў мэтах захавання і развіцця нацыянальнай беларускай куль-

туры”. Стварэнне цэнтра ініцыяваў прэзідэнт нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Уладзімір Галуза, а ўзначальвае яго ўрадженка Беларусі Ніна Кабанавы, якая, дарэчы, сёлета адзначана дзяржаўнай узнагародай — медалём Францыска Скарыны. За апошнія дзесяць гадоў адкрыта 15 грамадскіх філіялаў цэнтра ў месцах кампактнага пражывання беларусаў, у тым ліку і ў Новаміхайлаўцы. Створана больш за 50 дарослых і дзіцячых мастацкіх калектываў, там гучаць беларускія песні, танцуюць беларускія танцы, ставяць бела-

рускія спектаклі.

Барысаўчане цёпла сустракалі землякоў з Сібіры. “Вы прыехалі да нас здалёк і не надоўга, але, думаю, і за чатыры дні вы змаглі адчуць, што такое наш барысаўскі край, — гаварыла начальнік аддзела культуры Барысаўскага райвыканкама Ала Ленкіна, уручаючы ім Падзячны ліст і памятную падарункі. — Мы імкнуліся паказаць цікавыя месцы, нашу гісторыю, арганізаваць сцэнічныя пляцоўкі. Вялікі дзякуй вам і нізкі паклон за тое, што вы захаўваеце традыцыі беларусаў удалечыні ад этнічнай радзімы.”

КНИГАРНЯ

Казкі без межаў

Кастусь Ладуцька

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва” нядаўна падаравала чытачам кнігу апавяданняў шведскіх пісьменнікаў Юг Вісландэр і Томаса Вісландэра “Малы і Мядзведзік”.

Вось што піша ў прадмове да зборніка Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Швецыі ў Беларусі Стэфан Эрыксан: “Гэта любімыя пісьменнікі дзяцей не толькі ў Швецыі. Я сам з вялікім задавальненнем чытаў сваім дзецям іхнія кнігі, у тым ліку і пра прыгоды Малога і Білан. У іх вабіць бязмежная фантазія герояў, уражвае ўменне аўтараў пісаць так, што не ўзнікае адчування, быццам бы кнігі напісаны дарослымі для дзяцей...”

Пераклад на беларускую мову належыць Надзеі Кандрусевіч. У мінскім выданні выкарыстаны малючкі шведскага кніжнага графіка Улафа Ландстрэма. Ілюстрацыі арганічна дапаўняюць тэкст, які і па-беларуску гучыць быццам з вуснаў самога дзіцяці.

У сучасным айчынным кнігавыданні склалася добрая традыцыя ўвагі да дзіцячай літаратуры Швецыі. У 2008 годзе ў Мінску выйшла “Пэпі Доўгаяпанчоха” Астрыд Ліндгрэн, на прэзентацыю якой у Беларусі прыехала нават дачка славутай пісьменніцы. Наперадзе — новыя творчыя беларуска-шведскія праекты, арыентаваныя на юных чытачоў. І першыя памагаты ў гэтым кірунку — Шведскі інстытут і Пасольства Швецыі ў Беларусі.

ДЫЯЛОГ КУЛЬТУР

Якуб Колас загучаў па-польску

Споўнілася 80 гадоў вядомаму перакладчыку Чэславу Сэнюху

Адам Мальдзіс

Цікавы факт: нашы самыя знакавыя эпічныя паэмы — на польскай мове “Пан Тадэвуш” і на беларускай “Новая зямля” — напісаны аўтарамі, а якія маюць адно і тое ж прозвішча Міцкевіч, звязаны адным і тым жа Нёманам. Выпадкова гэта ці не? Адзін польскі даследчык, абпіраючыся на дакументы, сцвярджаў: навагрудскі шляхецкі род Міцкевічаў паходзіць ад сялянкіна Міцкі, прытым усходнебеларускага, праваслаўнага. Так што ў абодвух Міцкевічаў, Адама і Канстанціна (паводле псеўданіма — Якуба Коласа), сапраўды маглі быць агульныя вітальна-творчыя гены. Няхай і аддаленыя ў прасторы і часе. Падзейнасць у абодвух выпадках — блізкая, сугучная.

Калі б я напісаў такое яшчэ гадоў дзесяць таму, абавязкова з польскага, а, можа, і з нашага боку выскачыў бы які скептык і ўсклікнуў бы: “Не веру! Бо калі вы ставіце абедзве гэтыя эпапеі на адзін узровень, то як жа растлумачыць, чаму адна з іх, на польскай мове, была перакладзена на беларускую мову некалькі разоў і неўзабаве пасля выхаду, а беларуская — ні разу”.

Сёння, на шчасце, аргумент такі ўжо адпадае. Бо Беларускі фонд культуры ў 2002 годзе з густам выдаў “Новую зямлю” адначасова ў арыгінале, у перакладзе на рускую мову Сяргея Гарадзецкага і на польскую — Чэслава Сэнюха. І польскі варыянт такі адэкватны і мілагучны, што варшаўскія радыё-слухачы (а перакладчык чытаў

Чэслаў Сэнюх

ім урыўкі з паэмы па радыё звыш 250 разоў!), звычайна скупыя на пахвалу, зачаравана ўсклікалі (сам чуў): “О, to brzmi, jak Mickiewicz!” — “Гэта гучыць,

як Міцкевіч!”

І вось паважанаму ў абедзвюх краінах перакладчыку, такому жваваму, няўрымсліваму, у ліпені споўнілася аж 80! У “Толасе Радзімы” згадаць пра юбілей вельмі дарэчы, бо Чэслаў Сэнюх наш зямляк. Нарадзіўся ён у 1930 годзе ў мястэчку Любча Навагрудскага павета, а цяпер раёна. Бацькі хлопчыка былі людзьмі адукаванымі, добра валодалі мовамі беларускай, рускай, польскай. Гэта прыдалося, калі ў 1950-м сям’я рэпатрыравалася ў Польшчу. Юнак экстрэмам здаў экзамены за гімназію. І тут жа паступіў на рускае аддзяленне філфака Варшаўскага ўніверсітэта. Закончыўшы яго, год з дваццаць працаваў дыктарам і рэдактарам на Польскім радыё. Перакладаў з рускай, а потым

і з беларускай моваў. На творчым рахунку Чэслава Сэнюха — спольшчаныя тэксты вершаў Янкі Купалы і апавяданняў Янкі Брыля, “Хрыстос прыязміўся ў Гародні” Уладзіміра Караткевіча і “Аблава” Васіля Быкава. З 1991 года заняўся перакладам “Новай зямлі” Якуба Коласа. За перакладчыцкую дзейнасць атрымаў нямала ўзнагарод, у тым ліку — і аўстралійскую “Polcul”. А тут да юбілею падаспела новая: Ганаровы знак Міністэрства культуры Беларусі.

У апошні час “сын двух народаў” і “дзіця дзвюх культур”, як называюць Чэслава Сэнюха ў друку, займае вядучую ролю ў грамадскім камітэце па ўзвядзенні ў Варшаве помніка Янку Купалу і свайму любімаму Якубу Коласу. Марыць выступіць на яго адкрыцці.